

CUPRINS

În căutarea reperelor: cuvânt înainte	7
<i>(Mihaela Singer)</i>	
1. Reforma învățământului superior: repere europene	15
<i>(Laura Dumbrăveanu, Alexandra Mateiaș, Luminița Catană)</i>	
1.1. Realizarea Spațiului European Comun pentru Învățământul Superior. Bologna: de la Declarație la Proces	15
1.2. Noua structură a sistemului de învățământ superior. Trei cicluri universitare: licență, masterat, doctorat	20
1.3. Asigurarea unui sistem de credite transferabile. Oportunități pentru mobilitatea în spațiul european	22
1.4. Un sistem al calității în învățământul superior european. Standarde, mecanisme, instituții	32
1.5. Relansarea cercetării în învățământul superior european. Miza celui de-al treilea ciclu universitar	42
1.6. Implementarea procesului Bologna. Consecințe asupra curriculumului	49
1.7. Reforma învățământului superior european. O radiografie de etapă	58
2. Reforma învățământului superior în România: opinii ale anului 2005	67
2.1. Univers universitar românesc. Un studiu pe eșantion reprezentativ <i>(Cornelia Novak)</i>	67
2.2. Schimbare și continuitate în învățământul superior românesc. Reprezentări ale principalilor actori ai sistemului <i>(Nicoleta Bercu, Simona Velea)</i>	79
3. Reforma învățământului superior: un cadru de referință pentru curriculumul universitar	115
<i>(Ligia Sarivan, Mihaela Singer)</i>	
3.1. Conceptualizări necesare. Principii de construire și dezvoltare a curriculumului	115
3.2. Un mecanism de generare a unui curriculum modern. Cadrul de derivare a competențelor	128

3.3. Un mecanism de organizare curriculară. Cadrul de proiectare a planului de învățământ.....	140
3.4. Dezvoltarea curriculară în ciclurile al doilea și al treilea. Câteva repere.....	168
3.5. Proiectarea programelor de studiu. De la retorică la realitatea centrării pe student.....	180
3.6. Perspective metodologice: De la cursul magistral la predarea interactivă.....	191
4. Reforma învățământului superior: între Cadrul European al Calificărilor și tentative pentru dezvoltarea unui cadru național.....	202
(Laura Căpiță, Matei Cerkez, Octavian Mândruț, Ligia Sarivan, Mihaela Singer)	
4.1. Problema calificărilor la nivel european. Jaloane cronologice și clarificări conceptuale.....	202
4.2. Spre un cadru național al calificărilor în România.....	210
4.3. Influența pieței muncii asupra calificărilor. O diagnoză pe baza ofertelor din presă.....	223
4.4. Creditarea, echivalarea și certificarea studiilor. Suplimentul la diplomă.....	229
5. Un curriculum centrat pe competențe pentru formarea inițială a profesorilor: de la deziderat la realitate.....	236
(Ligia Sarivan, Mihaela Singer)	
5.1. Noi provocări. Cariera didactică față în față cu societatea cunoașterii.....	236
5.2. Cum funcționează pregătirea pentru cariera didactică? Au cuvântul beneficiarii.....	239
5.3. Profesorul-expert și competențele sale. De la un mod de gândire specific la un mod de predare specific.....	245
5.4. Didactici de specialitate. De la definirea la formarea competențelor didactice.....	258
5.5. Pregătirea pentru cariera de profesor în context transdisciplinar. Didactici ale ariilor curriculare.....	278

ANEXE	288
ANEXA 1: Chestionar pentru cadre didactice universitare	289
ANEXA 2: Chestionar pentru studenți	295
ANEXA 3: Liste de verificare pentru construirea componentelor curriculumului.....	299
ANEXA 4: Extras dintr-un posibil catalog al cursurilor – un exemplu privind interrelaționarea unor cursuri de matematică într-un curriculum bazat pe modularitate	301
ANEXA 5: Baza conceptuală pentru Cadrul European al Calificărilor.....	302
ANEXA 6: Suplimentul de Diplomă – un model de completare astfel încât să reflecte centrarea pe competențe	307
ANEXA 7: Prelucrarea statistică a datelor primare rezultate din aplicarea chestionarelor.....	313
ANEXA 8: Documente europene referitoare la Procesul Bologna – o prezentare sintetică.....	362
ANEXA 9: Un exemplu de programă de studiu	366
ANEXA 10: Planuri cadru pentru învățământ la distanță	369
ANEXA 11: Repere pentru configurarea activității de practică	376
ANEXA 12: Acronime	383
Mulțumiri	384
Bibliografie	386
Summary	391
Table of contents	415

În căutarea reperelor: cuvânt înainte

De la akademeia antică unde Platon dezvoltă învățăceilor metoda sa filosofică în sanctuarul situat dincolo de zidurile vechii Atene (printre măslini și statui), la campusurile universitare de astăzi (adevărate orașe prin dimensiuni și complexitate), pregătirea superioară a generațiilor a traversat un proces al cărui vector de dezvoltare poate fi ușor extrapolat: cuprinderea unor mase tot mai largi în studii terțiare. Prin extindere, Academia a devenit astăzi un termen comun pentru acumularea-dezvoltarea de cunoaștere culturală și transmiterea acesteia de la generație la generație. Câteva întrebări devin legitime. Conform unui clișeu binecunoscut, universitatea formează elite. În același timp, studiile universitare au devenit accesibile, în principiu, oricui dorește să le urmeze. Cum se împacă aceste două tendințe? Apoi, marile tradiții academice europene s-au dovedit funcționale secole de-a rândul; ar exista astăzi motive de schimbări radicale sau sunt suficiente mici ajustări? Este oare societatea prezentă atât de diferită de trecut încât impune redefinirea studiilor universitare?

O simplă explorare pe internet listează un număr covârșitor de studii – de ordinul milioanei – care își pun aceste întrebări și propun răspunsuri din perspectiva a diferite paradigme. Întrebarea „Quo vadis, Academia?” apare, de asemenea, exprimată într-o diversitate de limbi. Ne-am asumat păstrarea acestui titlu ca o expresie a preocupării intense a momentului și ca un mod de a contura mai clar specificul intervenției noastre în construirea de cunoaștere pe această temă.

Rolul tradițional al învățării universitare este acela de producere și mai ales de validare a cunoașterii – orice progres în sfera cunoașterii este generat în mediul academic și legitimat prin includerea în tratate și programe de studii. Altfel spus, aici se structurează cunoașterea și i se conferă valoarea de adevăr, adevăr care se transferă generațiilor următoare prin mecanismul selecției culturale. Se organizează astfel o cunoaștere-produs și se conturează monopolul informației științifice care induce o imagine de exhaustivitate. Astăzi însă, mai mult decât în trecut, societatea produce cunoaștere, la concurență, și în alte sfere de activitate. În plus, ea depozitează prin internet o sumă imensă de informații, a căror structurare depinde de nevoile utilizatorului și de performanțele softurilor. Dacă „academia” tradițională sacralizează cunoașterea prin promovarea adevărului științific în monoperspectivă, societatea actuală demonetizează informația prin inflația de date și relativizează adevărul prin multiperspectivă. Fără îndoială, este extravagantă această multicultură contemporană, dinamică și desacralizantă. Dar ea constituie un fapt, nu doar o figură de stil în discursul momentului și intră în competiție cu forma tradițională de producere-transmitere a cunoașterii. Însă nu numai aspectul cantitativ și viteza fac

Perspectiva modernă	<p>Studentii își asumă responsabilitatea propriei învățări, dezvoltându-și pe parcursul acestui proces competențe metacognitive și autoevaluative.</p>	<p>Membrii echipelor de cercetare/dezvoltare își asumă responsabilitatea pentru identificarea și rezolvarea problemelor și pentru adaptarea la schimbare prin învățare.</p>
	<p>Profesorul pune accentul pe codul și procedura fundamentale ale unui domeniu de studiu, în contextul noutății epistemologice și al racordării la situații din realitate.</p> <p>Abordarea academică dă relevanță funcțională cunoașterii.</p>	<p>Societatea cunoașterii focalizează perspectiva dezvoltărilor de vârf din cercetarea în domeniu; expertul trebuie să se manifeste ca promotor al progresului.</p>
	<p>Profesorul pune studenții să experimenteze cognitiv.</p> <p>Predarea-învățarea este orientată spre formarea de competențe necesare unei inserții socio-profesionale optime.</p> <p>Parcursurile universitare se individualizează, devin motivante pentru cursanți și orientate spre inovație și spre împlinire personală.</p>	<p>Angajatorii solicită creativitate în elaborarea proiectelor și inițiativă în managementul organizației, pentru a dezvolta performanța echipei, inclusiv prin instruirea membrilor acesteia de către managerii-specialiști.</p>
	<p>Profesorul dezvoltă și facilitează cunoaștere-proces. Studentul învață să formuleze judecăți de valoare bazate pe aspecte sociale și etice care apar în contexte variate.</p>	<p>Ritmul alert de dezvoltare și întrepătrunderea domeniilor pun probleme etice și morale.</p>
	<p>Oferta de învățare este flexibilă și implică decizia studentului asupra traseului de învățare.</p> <p>Profesorul facilitează învățarea prin proiectarea și organizarea unor ocazii de învățare <i>adequate</i> disciplinei predate și grupului de studenți.</p>	<p>Specialiștii/cercetătorii iau decizii care solicită înțelegerea contextului dinamic al propriei lor activități și al priorităților companiei.</p>